

Чарівний світ природи в поезіях Є. Гуцала

Тетяна Матковська,
старший вчитель ЗОШ № 7

Ольга Карпак,
учитель української мови і літератури ЗОШ № 7
м. Кам'янець-Подільський

Тема. Євген Гуцало. Чарівний світ рідної природи в поезіях «Зірка», «Чарівники», «Журавлі високі пролітають».

Мета: навчити виразно і вдумливо читати поезії, визначати художні засоби; розвивати образне розуміння краси світу через поетичне слово; виховувати любов до природи, відчуття прекрасного.

Тип уроку: вивчення нового матеріалу.

Обладнання: тексти поезій, портрет Є. Гуцала, відеоклаж «Журавлі».

Епіграф: Скільки років землі — і мільярд, і мільйон, а яка вона й досі ще гарна!

Л. Костенко

Хід уроку

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

Бесіда за питаннями.

— Що вас вразило в оповіданні Євгена Гуцала «Лось»?

— Чи пов'язана людина з природою? А природа з людиною?

— Що буде з людиною, коли зникнуть рослини й тварини? Чому?

— Що повинен робити кожен з нас, щоб зберегти природу?

III. Оголошення теми, мети. Мотивація навчальної діяльності школярів

Слово вчителя. Євген Гуцало любив наш великий і розмаїтий світ, кожна стеблинку і гілочку, веселий спів пташок і сумний шепіт дощових краплин. Він любив бродити світанковими і вечірніми вулицями, підмічати найменший порух і відтворювати його до дрібниць на папері, вималювати усе, що оточує, словом.

З-під пера письменника вийшло понад сто книг. Серед них і поетичні збірки «Письмо землі», «Час і прострі», «Живемо на зорі», «Напередодні нинішнього дня», «Сто віршів для дітей».

Друзі жартома розповідали, що коли Євген Пилипович проходив вранішніми вулицями Києва, то пташки переставали співати і спурхували йому на плече — природа тонко відчуває справжнього митця.

Василь Сухомлинський свого часу зазначав: «Людина стала Людиною тому, що побачила глибину блакитного неба, мерехтіння зірок, рожевий розлив вечірньої зорі, прозорий серпанок степових просторів, червоний захід сонця перед вітряним днем, тремтливе марево над горизонтом, сині тіні в заметах березневого снігу, журавлину зграю в голубому небі, відображення сонця в міріадах крапель вранішньої роси, сірі нитки дощу в похмурий день, фіолетову хмарку на кущі бузку, ніжну стеблину й блакитний дзвоник проліска — побачила і, здивована, пішла по землі, творячи нову красу». Євген Гуцало зображував у своїх творах цей напрочуд цікавий, живий світ.

IV. Сприймання й усвідомлення нового матеріалу.

1. Виразне читання поезії «Зірка» вчителем.

2. Усне словесне малювання (намалювати картину, створену уявою письменника).

3. Читання поезії учнями.

4. Робота над текстом поезії.

— У центрі поезії — образ зірки. За допомогою якого художнього засобу він створений?

— Що таке уособлення (персоніфікація)?

— Доведіть, що образ зірки персоніфікований. Випишіть приклади в зошит. (Зірка йде по воду, весело сміється.)

— Які ще художні засоби використав поет у творі? (Епітети: срібна зірка, чисте срібло, срібна Україна; метафори: срібло з відер летється, завітчана у місяць Україна).

Образ зірки в поезіях зустрічається досить часто. Як ви думаєте, що може символізувати зірка? Створіть асоціативний ряд.

Зірка — *яскраве, недосяжне, таємниче; мрія, натхнення, бажання, особистість...*

Чи має поезія свій колір? Який колір переважає у поезії? Чому?

5. Виразне читання поезії «Чарівники».

6. Робота над текстом.

— Чому поезія називається «Чарівники»? Свою думку доведіть.

— Кого і що зачарувала ніч? (Звіра, птицю, людей, вітер, тополя, метелика, бджілку, в цвіту вишневу гілку.)

— Якщо ніч — велика чарівниця, ранок — ще більший чарівник. Хто ж головніший?

Дослідження-зіставлення. Виписати з тексту твору рядки, в яких змальовані ніч і ранок.

Ніч	Ранок
Ніч — велика чарівниця! Зачарувала звіра, птицю, зчарувала всіх людей — не побачиш їх ніде.	Та ще більший чарівник Ранок — щирий трудівник, Що і сам трудиться звик, Що до праці всіх розбудить — Хай то птиці, звірі, люди...
Висновок: Два оці чарівники В світі цім живуть віки.	

Доберіть синоніми до слова «чарівниця» (**чародійка, чародійниця, чаклунка, фея, химородниця**). Підкресліть ті слова, що мають позитивне значення.

— Чи можна вважати слова «ніч» — «ранок» антонімами. Чому?

— У вірші використано слова, що відповідають на одне питання, вимовляються з перелічувальною інтонацією, зв'язані сполучниками або лише інтонаційно: *на тополію на роздоллі, ні метелика, ні бджілку, ні в цвіту вишневу гілку; і метелика, і бджілку, і в цвіту вишневу гілку, і баского вітра в полі, і тополію на роздоллі, всіх людей, і звіра, й птицю*. Як у мовознавстві називаються такі слова? (Однорідні члени речення). Яка їх роль у вірші?

– Автор поезії захоплюється чарівниками, що вже віки живуть у світі. А яка пора дня подобається вам? Своєю думку обґрунтуйте.

7. Виразне читання поезії «Журавлі високі пролітають».

8. Робота над текстом.

– Яким настроєм пройнята поезія?

– Які художні засоби є у поезії? (Епітети: журавлі високі, піднебесне перо, зеленоокий усміхнений Дніпро, слово журавлине, свята отча земля та інші.)

9. Пошукова робота.

– Прочитайте поезію про себе. Випишіть слова, які найчастіше повторюються. (*Журавлі, журавлиний, журавлине, високе, високі, перо, вирій.*)

– Центральним образом поезії є журавлі. Поєднайте рисочками слово «журавель» із тими символами, які цей птах уособлює в українській культурі.

Висновок: журавель у нашого народу здавна уособлює прихід весни, повернення на батьківщину, високу недосяжну мрію та життєву мету.

– Ще одним символічним образом є перо. Воно уособлює духовність, творчість.

– Чому герой вірша з нетерпінням чекає журавлів із вирію? (Він хоче попросити перо.)

– Для чого це потрібно герою? («Хай з небес перо високе кинуть, / хай мене благословлять крилом, / щоб писалось слово журавлине / журавлиним з вирію пером».)

– Третій образ – це вирій. В українській міфології Вирій – це казкова країна, куди відлітають людські душі, там завжди тепло й сонячно, там вічна весна, дістатися Вирію могли тільки птахи.

Чому герой хотів би мати журавлине перо саме з вирію? («Щоб воно до вирію літало, / журавлиний звідало політ, / та завжди із вирію вертало/ до святої отчої землі».)

Висновок: поезія «Журавлі високі пролітають» – це роздуми автора про творчість, про політ думки й фантазії, про пізнання незвіданого та про вірність отчій землі.

10. Мистецька хвилинка. (Перегляд відеореєсу «Журавлі».)

V. Узагальнення й систематизація знань, умінь і навичок

Бесіда за запитаннями.

– Чи сподобалися вам поезії, з якими ви ознайомилися на уроці?

– Яка з них найбільше вразила, запам'яталася й чому?

– Яким постає перед нами образ рідного краю, створений уявою поета?

Завдання: дібрати епітети до слова «земля». (*Отча, рідна, свята, прекрасна, безкрая...*)

VI. Підсумок уроку

Завершимо урок рядками з поезії Євгена Гуцала:

Мій вірш росте поміж конвалій і поміж

листіків торішніх – золотих і карих.

Немов на квітку, джміль сідає на мій вірш

і в пелюстках шука перги й нектару.

VIII. Домашнє завдання

Виразно читати поезії Є. Гуцала, написати етюд «Мій краю чарівний!», вивчити напам'ять одну з поезій (за бажанням).
